

ЗАКОН □ УКРАЇНИ

«Про свободу совісті та релігійні організації»

(в редакції станом на 31.01.2019 р.)

(Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 25, ст.283)

{Вводиться в дію Постановою ВР
№ 988-XII від 23.04.91, ВВР, 1991, № 25, ст.284}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2140-XII від 19.02.92, ВВР, 1992, № 20, ст.277
№ 2295-XII від 23.04.92, ВВР, 1992, № 30, ст.418

Декретом

№ 12-92 від 26.12.92, ВВР, 1993, № 10, ст. 76

Законами

№ 3180-XII від 05.05.93, ВВР, 1993, № 26, ст.277

№ 3795-XII від 23.12.93, ВВР, 1994, № 13, ст. 66

№ 498/95-ВР від 22.12.95, ВВР, 1996, № 3, ст. 11

№ 608/96-ВР від 17.12.96, ВВР, 1997, № 8, ст. 62

№ 429-IV від 16.01.2003, ВВР, 2003, № 10-11, ст. 87

№ 875-VI від 15.01.2009, ВВР, 2009, № 23, ст.282

№ 5461-VI від 16.10.2012, ВВР, 2014, № 5, ст.62

№ 721-VII від 16.01.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.801 - втратив чинність на підставі Закону №

732-VII від 28.01.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.811

№ 767-VII від 23.02.2014, ВВР, 2014, № 17, ст.593

№ 77-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 11, ст.75

№ 2581-VIII від 02.10.2018, ВВР, 2018, № 46, ст.371

№ 2598-VIII від 18.10.2018, ВВР, 2018, № 46, ст.373

№ 2662-VIII від 20.12.2018, ВВР, 2019, № 3, ст.23

№ 2673-VIII від 17.01.2019}

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. [Рішення Конституційного Суду □ 6-рп/2016](#) від 08.09.2016}

{У назві і тексті Закону слова "Української Радянської Соціалістичної Республіки", "Української РСР", "Українською РСР", "Українській РСР", "Українська РСР" замінено відповідно словами "України", "Україною", "Україні", "Україна" згідно із Законом № 3795-XII від 23.12.93}

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Завдання Закону

Завданнями цього Закону є:

- гарантування права на свободу совісті громадянам України та здійснення цього права;
- забезпечення відповідно до Конституції України, Декларації про державний суверенітет України та норм міжнародного права, визнаних Україною, соціальної справедливості, рівності, захисту прав і законних інтересів громадян незалежно від ставлення до релігії;
- визначення обов'язків держави щодо релігійних організацій;
- визначення обов'язків релігійних організацій перед державою і суспільством;
- подолання негативних наслідків державної політики щодо релігії і церкви;
- гарантування сприятливих умов для розвитку суспільної моралі і гуманізму, громадянської злагоди і співробітництва людей незалежно від їх світогляду чи віровизнання.

Стаття 2. Законодавство України про свободу совісті та релігійні організації

В Україні усі правовідносини, пов'язані із свободою совісті і діяльністю релігійних організацій, регулюються законодавством України.

Законодавство України про свободу совісті та релігійні організації складається з цього Закону та інших законодавчих актів України, виданих відповідно до нього.

Стаття 3. Право на свободу совісті

Кожному громадянину в Україні гарантується право на свободу совісті. Це право включає свободу мати, приймати і змінювати релігію або переконання за своїм вибором і свободу одноособово чи разом з іншими сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відправляти релігійні культи, відкрито виражати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання.

Ніхто не може встановлювати обов'язкових переконань і світогляду. Не допускається будь-яке примушування при визначенні громадянином свого ставлення до релігії, до сповідання або відмови від сповідання релігії, до участі або неучасті в богослужіннях, релігійних обрядах і церемоніях, навчання релігії.

Батьки або особи, які їх замінюють, за взаємною згодою мають право виховувати своїх

дітей відповідно до своїх власних переконань та ставлення до релігії.

Здійснення свободи сповідувати релігію або переконання підлягає лише тим обмеженням, які необхідні для охорони громадської безпеки та порядку, життя, здоров'я і моралі, а також прав і свобод інших громадян, встановлені законом і відповідають міжнародним зобов'язанням України.

Ніхто не має права вимагати від священнослужителів відомостей, одержаних ними при сповіді віруючих.

Стаття 4. Рівноправність громадян незалежно від їх ставлення до релігії

Громадяни України є рівними перед законом і мають рівні права в усіх галузях економічного, політичного, соціального і культурного життя незалежно від їх ставлення до релігії. В офіційних документах ставлення громадянина до релігії не вказується.

Будь-яке пряме чи непряме обмеження прав, встановлення прямих чи непрямих переваг громадян залежно від їх ставлення до релігії, так само як і розпалювання пов'язаних з цим ворожнечі й ненависті чи ображення почуттів громадян, тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом.

Ніхто не може з мотивів своїх релігійних переконань ухилятися від виконання конституційних обов'язків. Заміна виконання одного обов'язку іншим з мотивів переконань допускається лише у випадках, передбачених законодавством України.

Стаття 5. Відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави

В Україні здійснення державної політики щодо релігії і церкви належить виключно до відання України.

Церква (релігійні організації) в Україні відокремлена від держави.

Держава захищає права і законні інтереси релігійних організацій; сприяє встановленню відносин взаємної релігійної і світоглядної терпимості й поваги між громадянами, які сповідують релігію або не сповідують її, між віруючими різних віросповідань та їх релігійними організаціями; бере до відома і поважає традиції та внутрішні настанови релігійних організацій, якщо вони не суперечать чинному законодавству.

Держава не втручається у здійснювану в межах закону діяльність релігійних організацій, не фінансує діяльність будь-яких організацій, створених за ознакою ставлення до релігії.

Усі релігії, віросповідання та релігійні організації є рівними перед законом. Встановлення будь-яких переваг або обмежень однієї релігії, віросповідання чи релігійної організації щодо інших не допускається.

Релігійні організації не виконують державних функцій.

Релігійні організації мають право брати участь у громадському житті, а також використовувати нарівні з громадськими об'єднаннями засоби масової інформації.

Релігійні організації не беруть участі у діяльності політичних партій і не надають політичним партіям фінансової підтримки, не висувають кандидатів до органів державної влади, не ведуть агітації або фінансування виборчих кампаній кандидатів до цих органів. Священнослужителі мають право на участь у політичному житті нарівні з усіма громадянами.

Релігійна організація не повинна втручатися у діяльність інших релігійних організацій, в будь-якій формі проповідувати ворожнечу, нетерпимість до невіруючих і віруючих інших віросповідань.

Релігійна організація зобов'язана додержувати вимог чинного законодавства і правопорядку.

{Частина десята статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 721-VII від 16.01.2014 - втратив чинність на підставі Закону № 732-VII від 28.01.2014; із змінами, внесеними згідно із Законом № 767-VII від 23.02.2014}

Стаття 6. Відокремлення школи від церкви (релігійних організацій)

Державна система освіти в Україні відокремлена від церкви (релігійних організацій), має світський характер. Доступ до різних видів і рівнів освіти надається громадянам незалежно від їх ставлення до релігії.

Не допускається обмеження на ведення наукових досліджень, у тому числі фінансованих державою, пропаганду їх результатів або включення їх до загальноосвітніх програм за ознакою відповідності чи невідповідності положенням будь-якої релігії або атеїзму.

Громадяни можуть навчатися релігійного віровчення та здобувати релігійну освіту індивідуально або разом з іншими, вільно обираючи мову навчання.

Релігійні організації мають право відповідно до своїх внутрішніх настанов створювати для релігійної освіти дітей і дорослих навчальні заклади і групи, а також проводити навчання в інших формах, використовуючи для цього приміщення, що їм належать або надаються у користування.

Викладачі релігійних віровчень і релігійні проповідники зобов'язані виховувати своїх слухачів у дусі терпимості і поваги до громадян, які не сповідують релігії, та до віруючих інших віросповідань.

Розділ II РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Стаття 7. Релігійні організації

Релігійні організації в Україні утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури, обирають, призначають і замінюють персонал згідно із своїми статутами (положеннями).

Релігійними організаціями в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій. Релігійні об'єднання представляються своїми центрами (управліннями).

На інші організації, утворені за релігійною ознакою, дія цього Закону не поширюється.

Стаття 8. Релігійна громада

Релігійна громада є місцевою релігійною організацією віруючих громадян одного й того самого культу, віросповідання, напрямку, течії або толку, які добровільно об'єдналися з метою спільного задоволення релігійних потреб.

Членство в релігійній громаді ґрунтується на принципах вільного волевиявлення, а також на вимогах статуту (положення) релігійної громади. Релігійна громада на власний розсуд приймає нових та виключає існуючих членів громади у порядку, встановленому її статутом (положенням).

Держава визнає право релігійної громади на її підлеглість у канонічних та організаційних питаннях будь-яким діючим в Україні та за її межами релігійним центрам (управлінням) і вільну зміну цієї підлеглості шляхом внесення відповідних змін до статуту (положення) релігійної громади. Рішення про зміну підлеглості та внесення відповідних змін або доповнень до статуту ухвалюється загальними зборами релігійної громади. Такі загальні збори релігійної громади можуть скликатися її членами.

Рішення про зміну підлеглості та внесення відповідних змін або доповнень до статуту ухвалюється не менш як двома третинами від кількості членів релігійної громади, необхідної для визнання повноважними загальних зборів релігійної громади відповідно до статуту (положення) релігійної громади.

Рішення про зміну підлеглості та внесення відповідних змін або доповнень до статуту засвідчується підписами членів відповідної релігійної громади, які підтримали таке рішення.

Рішення про зміну підлеглості та внесення відповідних змін або доповнень до статуту підлягає реєстрації в порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Зміна підлеглості релігійної громади не впливає на зміст права власності та інших речових прав такої релігійної громади, крім випадку, встановленого статтею 18 цього Закону.

Частина громади, не згідна з рішенням про зміну підлеглості, має право утворити нову релігійну громаду і укласти договір про порядок користування культовою будівлею і майном з їхнім власником (користувачем).

Повідомлення державних органів про утворення релігійної громади не є обов'язковим.

{Стаття 8 в редакції Закону № 2673-VIII від 17.01.2019}

Стаття 9. Релігійні управління і центри

Релігійні управління і центри діють на підставі своїх статутів (положень), що реєструються у порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Релігійні організації, керівні центри яких знаходяться за межами України, можуть керуватись у своїй діяльності настановами цих центрів, якщо при цьому не порушується законодавство України.

Не регламентовані законом відносини держави з релігійними управліннями і центрами, в тому числі й тими, що знаходяться за межами України, регулюються відповідно до домовленостей між ними і державними органами.

Стаття 10. Монастирі, релігійні братства і місії

Релігійні управління і центри мають право відповідно до своїх зареєстрованих статутів (положень) засновувати монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), які діють на підставі своїх статутів (положень), що реєструються у порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Монастирі та релігійні братства можуть бути утворені також у порядку, передбаченому цим Законом для утворення релігійних громад, з реєстрацією їх статутів (положень).

Стаття 11. Духовні навчальні заклади

Релігійні управління і центри відповідно до своїх зареєстрованих статутів (положень) мають право створювати духовні навчальні заклади для підготовки священнослужителів і служителів інших необхідних їм релігійних спеціальностей. Духовні навчальні заклади діють на підставі своїх статутів (положень), що реєструються у порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Громадяни, які навчаються у вищих і середніх духовних навчальних закладах, користуються правами і пільгами щодо відстрочення проходження військової служби, оподаткування, включення часу навчання до трудового стажу в порядку і на умовах, встановлених для студентів та учнів державних навчальних закладів.

Стаття 12. Статути (положення) релігійних організацій

Статут (положення) релігійної організації, який відповідно до цивільного законодавства визначає її правоздатність, підлягає реєстрації у порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Статут (положення) релігійної організації приймається на загальних зборах віруючих громадян або на релігійних з'їздах, конференціях.

Статут (положення) релігійної організації повинен містити відомості про:

- 1) вид релігійної організації, її віросповідну приналежність і місцезнаходження;
- 2) місце релігійної організації в організаційній структурі релігійного об'єднання;
- 3) майновий стан релігійної організації;
- 4) права релігійної організації на заснування підприємств, засобів масової інформації, інших релігійних організацій, створення навчальних закладів;
- 5) порядок внесення змін і доповнень до статуту (положення) релігійної організації;
- 6) порядок вирішення майнових та інших питань у разі припинення діяльності релігійної організації.

Статут (положення) може містити й інші відомості, пов'язані з особливостями діяльності даної релігійної організації.

Статут (положення) релігійної організації не повинен суперечити чинному законодавству.

Документи, які визначають віросповідну діяльність, вирішують інші внутрішні питання релігійної організації, не підлягають реєстрації в державних органах.

Релігійна організація (об'єднання), яка безпосередньо або як складова частина іншої релігійної організації (об'єднання) входить до структури (є частиною) релігійної організації (об'єднання), керівний центр (управління) якої знаходиться за межами України в державі, яка законом визнана такою, що здійснила військову агресію проти України та/або тимчасово окупувала частину території України, зобов'язана у своїй повній назві, зазначеній у її статуті (положенні), відображати належність до релігійної організації (об'єднання) за межами України, до якої вона входить (частиною якої вона є), шляхом обов'язкового відтворення у своїй назві повної статутної назви такої релігійної організації (об'єднання) з можливим додаванням слів "в Україні" та/або позначення свого місця в структурі іноземної релігійної організації.

{Статтю 12 доповнено частиною сьомою згідно із Законом № 2662-VIII від 20.12.2018}

Входження релігійної організації (об'єднання) до релігійної організації (об'єднання), зазначеної в частині сьомій цієї статті, визначається у разі наявності однієї з таких ознак:

1) у статуті (положенні) релігійної організації, що діє в Україні, містяться вказівки на входження до структури релігійної організації (об'єднання), керівний центр (управління) якої знаходиться за межами України;

2) у статуті (положенні) закордонної релігійної організації (об'єднання), керівний центр (управління) якої знаходиться за межами України в державі, яка законом визнана такою, що здійснила військову агресію проти України та/або тимчасово окупувала частину території України, містяться вказівки на входження до її структури релігійної організації (об'єднання), що діє на території України, а також на право прийняття статутними органами управління зазначеної закордонної релігійної організації (об'єднання) рішень з канонічних і організаційних питань, які є зобов'язуючими для релігійної організації (об'єднання), що діє на території України;

3) статутом (положенням) релігійної організації (об'єднання), керівний центр (управління) якої знаходиться за межами України в державі, яка законом визнана такою, що здійснила військову агресію проти України та/або тимчасово окупувала частину території України, передбачене обов'язкове входження керівників (повноважних представників) релігійної організації (об'єднання), що діє на території України, до статутних органів управління зазначеної закордонної релігійної організації (об'єднання) з правом вирішального голосу.

{Статтю 12 доповнено частиною восьмою згідно із Законом № 2662-VIII від 20.12.2018}

Стаття 13. Релігійна організація - юридична особа

Релігійна організація визнається юридичною особою з дня її державної реєстрації.

{Частина перша статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Релігійна організація як юридична особа користується правами і несе обов'язки відповідно до чинного законодавства і свого статуту (положення).

Стаття 14. Реєстрація статутів (положень) релігійних організацій

Для реєстрації статуту (положення) релігійної громади громадяни в кількості не менше десяти чоловік, які утворили її і досягли 18-річного віку, подають заяву та статут (положення) на реєстрацію до обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а в Автономній Республіці Крим - до Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

{Частина перша статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3795-12 від 23.12.93, № 5461-VI від 16.10.2012}

До статуту (положення) релігійної громади на підтвердження відомостей, викладених у ньому, додатково подаються належним чином засвідчені копії:

1) рішення (витягу) про утворення релігійної громади, її найменування, затвердження статуту, обрання керівних (виконавчих) органів - протокол загальних зборів віруючих

громадян або установчого релігійного з'їзду, конференції тощо (далі - протокол загальних зборів). Зазначене рішення приймається у порядку, передбаченому статутом (положенням) релігійної громади, та оформлюється згідно з внутрішніми настановами цієї релігійної громади;

2) документа про право власності чи користування приміщенням або письмової згоди власника приміщення на надання адреси за місцезнаходженням релігійної організації, зазначеним у статуті (положенні) релігійної громади.

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

Для реєстрації статуту (положення) релігійної громади у новій редакції до органу реєстрації статуту подаються:

1) заява за підписом керівника або уповноваженого представника релігійної громади;

2) статут (положення) релігійної громади у новій редакції.

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

До статуту (положення) релігійної громади у новій редакції додатково подаються:

1) належним чином засвідчена копія протоколу (або витяг з протоколу) загальних зборів релігійної громади про внесення змін і доповнень до статуту (положення) релігійної громади, ухвалених відповідно до порядку, визначеного у чинному на момент внесення змін статуті (положенні) релігійної громади, із зазначенням списку учасників цих загальних зборів;

2) оригінал чи належним чином засвідчена копія чинної на дату подання документів редакції статуту (положення) релігійної громади, до якого мають бути внесені зміни і доповнення, з відміткою про державну реєстрацію (з усіма змінами, що до нього вносились), та оригінал свідоцтва, виданого органом реєстрації (якщо таке видавалося).

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

У разі зміни місцезнаходження релігійної громади має бути подано належним чином засвідчену копію документа про право власності чи користування приміщенням або письмової згоди власника приміщення на надання адреси за місцезнаходженням релігійної громади, зазначеним у статуті (положенні).

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

Релігійні центри, управління, монастирі, релігійні братства, місії та духовні навчальні заклади подають на реєстрацію статут (положення) до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії.

{Частина статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом № 5461-VI від 16.10.2012}

Для реєстрації статуту (положення) релігійного центру (управління), що згідно з

частиною другою статті 7 цього Закону представляє релігійні об'єднання, до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії, подається заява, засвідчена підписом уповноважених представників (уповноваженого представника) загальних зборів засновників (установчого з'їзду (конференції) засновників тощо), що утворюють таке релігійне об'єднання.

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

Разом із заявою до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії, подається статут (положення) релігійного центру (управління).

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

До статуту (положення) релігійної організації на підтвердження відомостей, викладених у ньому згідно з вимогами статті 12 цього Закону, додатково подаються:

- 1) належним чином засвідчена копія рішення (витягу) про утворення релігійного об'єднання та затвердження (прийняття) статуту (положення) релігійного центру чи управління (протокол загальних зборів засновників, установчого з'їзду (конференції) засновників тощо);
- 2) перелік релігійних організацій, що входять до складу релігійного об'єднання на дату подання документів, засвідчений підписом уповноважених представників (уповноваженого представника) загальних зборів засновників (установчого з'їзду (конференції) засновників тощо);
- 3) належним чином засвідчена копія документа про право власності або користування приміщенням за місцезнаходженням релігійної організації, зазначеним у статуті (положенні).

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

У разі якщо релігійний центр (управління) входить до складу чи визнає (декларує) у будь-якій формі підлеглість у канонічних, організаційних, інших питаннях будь-яким іншим діючим в Україні чи за її межами релігійним організаціям, для реєстрації статуту (положення) цього релігійного центру (управління) додатково подається документ, що підтверджує визнання такою релігійною організацією підлеглості їй новоутвореного релігійного центру (управління), або документ, який підтверджує, що новоутворений релігійний центр (управління) входить до складу такої релігійної організації.

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

Для реєстрації статуту (положення) монастиря, релігійного братства, місіонерського товариства (місії), духовного навчального закладу до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії, подається заява за підписом керівника (іншої уповноваженої особи) релігійного центру (управління), що засновує відповідну релігійну організацію.

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

Разом із заявою до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії, подається статут (положення) монастиря, релігійного братства, місіонерського товариства (місії) або духовного навчального закладу.

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

До статуту (положення) монастиря, релігійного братства, місіонерського товариства (місії) або духовного навчального закладу на підтвердження відомостей, викладених у ньому згідно з вимогами статті 12 цього Закону, додатково подаються належним чином засвідчені копії:

- 1) рішення (витягу) про утворення (заснування) монастиря, релігійного братства, місіонерського товариства (місії), духовного навчального закладу та затвердження статуту (положення) такої релігійної організації. Зазначене рішення приймається у порядку, передбаченому статутом (положенням) релігійного центру (управління), та оформлюється згідно з внутрішніми настановами цієї релігійної організації;
- 2) статуту релігійного центру (управління), що засновує монастир, релігійне братство, місіонерське товариство (місію), духовний навчальний заклад;
- 3) документа про право власності або користування приміщенням за місцезнаходженням релігійної організації, зазначеним у статуті (положенні).

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

Для реєстрації статуту (положення) релігійної організації (релігійного центру (управління), монастиря, релігійного братства, місіонерського товариства (місії), духовного навчального закладу) у новій редакції до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії, подається заява за підписом керівника (іншої уповноваженої особи) релігійної організації, до статуту якої внесено зміни.

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

Разом із заявою до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії, подається статут (положення) релігійної організації, викладений у новій редакції.

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

До статуту релігійної організації у новій редакції додатково подаються належним чином засвідчені копії:

- 1) рішення (витягу) уповноваженого органу релігійної організації про внесення змін до статуту (положення), яке ухвалено відповідно до порядку, визначеного у статуті

(положенні) релігійної організації, до установчих документів якої вносяться зміни;

2) чинної редакції статуту (положення) релігійної організації з усіма змінами, що до нього вносилися (якщо вони оформлювалися окремими додатками).

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

У разі подання до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії, а також обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а в Автономній Республіці Крим - до Ради міністрів Автономної Республіки Крим неповного переліку документів, визначеного у цій статті, та/або оформлення їх без дотримання встановлених вимог, відсутності у статуті (положенні) релігійної організації відомостей, встановлених частиною третьою статті 12 цього Закону, релігійній організації пропонується у межах строків, встановлених цим Законом, усунути виявлені недоліки.

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

У разі якщо релігійна організація не усунула виявлені недоліки протягом встановлених строків, всі документи, які надійшли до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії, обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а в Автономній Республіці Крим - до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, крім заяви про реєстрацію статуту (положення) релігійної організації (змін до них), повертаються їй супровідним листом із роз'ясненням причин такого повернення.

{Статтю 14 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

Орган, який здійснює реєстрацію, в місячний термін розглядає заяву, статут (положення) релігійної організації, приймає відповідне рішення і не пізніше як у десятиденний термін письмово повідомляє про нього заявникам.

У необхідних випадках орган, який здійснює реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій, може зажадати висновок місцевої державної адміністрації, виконавчого органу сільської, селищної, міської ради, а також спеціалістів. У цьому разі рішення про реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій приймається у тримісячний термін.

{Частина статті 14 із змінами, внесені згідно із Законами № 3795-12 від 23.12.93, № 5461-VI від 16.10.2012}

Перевищення встановленого цим Законом терміну прийняття рішень про реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій може бути оскаржено в суд у порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством України.

Зміни і доповнення статутів (положень) релігійних організацій підлягають реєстрації в тому ж порядку і в ті ж терміни, що і реєстрація статутів (положень).

У разі необхідності в розгляді питання про реєстрацію статуту (положення) можуть

брати участь з дорадчим голосом представники релігійної організації.

Стаття 15. Відмова в реєстрації статуту (положення) релігійної організації

У реєстрації статуту (положення) релігійної організації може бути відмовлено, якщо її статут (положення) або діяльність суперечать чинному законодавству.

Рішення про відмову в реєстрації статуту (положення) релігійної організації із зазначенням підстав відмови повідомляється заявникам письмово в десятиденний термін. Це рішення може бути оскаржено в суд у порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством України.

Стаття 16. Припинення діяльності релігійної організації

Діяльність релігійної організації може бути припинено у зв'язку з її реорганізацією (поділом, злиттям, приєднанням) або ліквідацією.

Реорганізація або ліквідація релігійної організації здійснюється відповідно до її власних настанов. Реєстрація статутів (положень) новоутворених після реорганізації релігійних організацій здійснюється в порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

У разі порушення релігійною організацією, що є юридичною особою, положень цього Закону та інших законодавчих актів України її діяльність може бути припинено також за рішенням суду.

У судовому порядку діяльність релігійної організації припиняється лише у випадках:

- 1) вчинення релігійною організацією дій, недопустимість яких передбачена статтями 3, 5 і 17 цього Закону;
- 2) поєднання обрядової чи проповідницької діяльності релігійної організації з посяганнями на життя, здоров'я, свободу і гідність особи;
- 3) систематичного порушення релігійною організацією встановленого законодавством порядку проведення публічних релігійних заходів (богослужінь, обрядів, церемоній, походів тощо);
- 4) спонукання громадян до невиконання своїх конституційних обов'язків або дій, які супроводжуються грубими порушеннями громадського порядку чи посяганням на права і майно державних, громадських або релігійних організацій.

{Статтю 16 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 3795-12 від 23.12.93}

Суд розглядає справу про припинення діяльності релігійної організації порядком позовного провадження, передбаченого Цивільним процесуальним кодексом України, за заявою органу, уповноваженого здійснювати реєстрацію статуту конкретної релігійної організації, або прокурора.

{Статтю 16 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 3795-12 від 23.12.93}

Розділ III МАЙНОВИЙ СТАН РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Стаття 17. Користування майном, яке є власністю держави, громадських організацій або громадян

Релігійні організації мають право використовувати для своїх потреб будівлі і майно, що надаються їм на договірних засадах державними, громадськими організаціями або громадянами.

Культові будівлі і майно, які становлять державну власність, передаються організаціями, на балансі яких вони знаходяться, у безоплатне користування або повертаються у власність релігійних організацій безоплатно за рішеннями обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а в Республіці Крим - Уряду Республіки Крим.

{Частина друга статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3795-12 від 23.12.93}

Культова будівля і майно, що є державною власністю, можуть передаватися у почергове користування двом або більше релігійним громадам за їх взаємною згодою. За відсутності такої згоди державний орган визначає порядок користування культовою будівлею і майном шляхом укладення з кожною громадою окремого договору.

{Частина третя статті 17 в редакції Закону № 3795-12 від 23.12.93}

Культова будівля та інше майно, які становлять історичну, художню або іншу культурну цінність, передаються релігійним організаціям і використовуються ними з додержанням установлених правил охорони і використання пам'яток історії та культури.

Клопотання про передачу релігійним організаціям культових будівель і майна у власність чи безоплатне користування розглядається в місячний термін з письмовим повідомленням про це заявників.

Релігійні організації мають переважне право на передачу їм культових будівель із земельною ділянкою, необхідною для обслуговування цих будівель.

Користування землею релігійні організації здійснюють у порядку, встановленому Земельним кодексом України та іншими законодавчими актами України. Земельні ділянки, що надаються релігійним організаціям у постійне користування для будівництва і обслуговування культових та інших будівель, необхідних для забезпечення їх діяльності, забороняється використовувати для здійснення підприємницької діяльності.

{Частина сьома статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3180-12 від 05.05.93, № 875-VI від 15.01.2009}

Договори про надання в користування релігійним організаціям культових та інших будівель і майна можуть бути розірвані або припинені в порядку і на підставах, передбачених цивільним законодавством України.

Самовільне захоплення культових будівель чи привласнення культового майна не допускається.

Рішення державних органів з питань володіння та користування культовими будівлями і майном можуть бути оскаржені до суду в порядку, передбаченому Цивільним процесуальним кодексом України.

{Частина десята статті 17 в редакції Закону № 2295-12 від 23.04.92}

Стаття 17-1. Особливості передачі у користування визначного об'єкта культурної спадщини, пам'ятки архітектури національного значення, культової споруди - Андріївської церкви Національного заповідника "Софія Київська"

Передача в постійне користування культової споруди Андріївської церкви Національного заповідника "Софія Київська" здійснюється за рішенням Кабінету Міністрів України в порядку, визначеному законодавством, з урахуванням особливостей, установлених цією статтею та окремим законом.

Культова споруда, що є державною власністю, яка є визначним об'єктом культурної спадщини, пам'яткою архітектури національного значення, - Андріївська церква Національного заповідника "Софія Київська" може надаватися в постійне безоплатне користування для здійснення богослужінь, релігійних обрядів, церемоній і процесій у порядку, визначеному цією статтею.

Передача Андріївської церкви Національного заповідника "Софія Київська" у постійне користування не тягне за собою виключення її з переліку об'єктів нерухомої культурної спадщини Національного заповідника "Софія Київська".

Договір про надання у постійне користування культової споруди Андріївської церкви Національного заповідника "Софія Київська" має містити такі істотні умови: найменування культової споруди як об'єкта державної власності, як пам'ятки культурної спадщини національного значення, умови та режим використання, збереження, охорони та утримання в належному стані пам'ятки національного значення, доступу до такої пам'ятки відповідно до законодавства про охорону культурної спадщини, інші умови відповідно до законодавства про охорону культурної спадщини.

{Закон доповнено статтею 17-1 згідно із Законом № 2598-VIII від 18.10.2018}

Стаття 18. Власність релігійних організацій

Релігійні організації володіють, користуються і розпоряджаються майном, яке належить їм на праві власності. Релігійні організації можуть бути обмежені у здійсненні права

власності лише у випадках і в порядку, передбачених законом

{Частина перша статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

Забороняється вчиняти будь-які дії, наслідком яких може стати відчуження майна релігійної організації, зокрема його продаж, обмін, передача у заставу, встановлення іпотеки, безоплатна передача у власність та управління інших осіб, до завершення процедури зміни своєї підлеглості у канонічних та організаційних питаннях будь-яким діючим в Україні та за її межами релігійним об'єднанням шляхом реєстрації нової редакції статуту (положення), ухваленого не менш як двома третинами від кількості членів релігійної громади, необхідної для визнання повноважними загальних зборів релігійної громади відповідно до її статуту (положення), або органами управління, визначеними статутом (положеннями) релігійної організації (релігійного центру (управління), монастиря, релігійного братства, місіонерського товариства (місії), духовного навчального закладу).

{Статтю 18 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2673-VIII від 17.01.2019}

У власності релігійних організацій можуть бути будівлі, предмети культу, об'єкти виробничого, соціального і добродійного призначення, транспорт, кошти та інше майно, необхідне для забезпечення їх діяльності.

Релігійні організації мають право власності на майно, придбане або створене ними за рахунок власних коштів, пожертвуване громадянами, організаціями або передане державою, а також придбане на інших підставах, передбачених законом.

У власності релігійних організацій може бути також майно, що знаходиться за межами України.

Релігійні організації мають право звертатися за добровільними фінансовими та іншими пожертвуваннями і одержувати їх.

{Частина статті 18 втратила чинність в частині звільнення від сплати ввізного мита, митних та акцизних зборів і податку на добавлену вартість з товарів, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України на підставі Закону № 608/96-ВР від 17.12.96}

{Частина статті 18 втратила чинність в частині звільнення від сплати ввізного мита, митних та акцизних зборів і податку на добавлену вартість з підакцизних товарів, що імпортуються на підставі Закону № 498/95-ВР від 22.12.95}

Фінансові та майнові пожертвування, як і інші доходи релігійних організацій, не оподатковуються.

Релігійні організації не мають права проводити примусове обкладання віруючих.

Право власності релігійних організацій охороняється законом.

Стаття 19. Виробнича і господарська діяльність релігійних організацій

Релігійні організації у порядку, визначеному чинним законодавством, мають право для виконання своїх статутних завдань засновувати видавничі, поліграфічні, виробничі, реставраційно-будівельні, сільськогосподарські та інші підприємства, а також добродійні заклади (притулки, інтернати, лікарні тощо), які мають право юридичної особи.

{Дію частини другої статті 19 зупинено в частині звільнення від оподаткування прибутку згідно з Декретом № 12-92 від 26.12.92}

Прибуток від виробничої діяльності та інші доходи підприємств релігійних організацій оподатковуються відповідно до чинного законодавства в порядку і розмірах, установлених для підприємств громадських організацій. Суми їх прибутку, які використовуються в добродійних цілях, не оподатковуються.

Будівництво культових та інших будівель релігійними організаціями здійснюється в порядку, встановленому чинним законодавством для об'єктів цивільного призначення.

Реставрація і ремонт культових будівель - пам'яток історії та культури здійснюються з додержанням установлених правил охорони і використання пам'яток історії та культури.

Стаття 20. Розпорядження майном релігійних організацій, що припинили свою діяльність

У разі припинення діяльності релігійної організації майнові питання вирішуються відповідно до її статуту (положення) і чинного законодавства.

Після припинення діяльності релігійних організацій майно, надане їм у користування державними, громадськими організаціями або громадянами, повертається його колишньому власнику.

На майно культового призначення, що належить релігійним організаціям, не може бути звернено стягнення за претензіями кредиторів.

При відсутності правонаступників майно релігійної організації, що припинила свою діяльність, переходить у власність держави.

У разі припинення діяльності релігійної організації у зв'язку з порушенням цього Закону та інших законодавчих актів України майно, що перебуває в її власності, за винятком культового, може безоплатно переходити у власність держави. Культове майно передається іншим релігійним організаціям.

Розділ IV

ПРАВА РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ГРОМАДЯН, ПОВ'ЯЗАНІ ЗІ СВОБОДОЮ ВІРОСПОВІДАННЯ

Стаття 21. Релігійні обряди і церемонії

Релігійні організації мають право засновувати і утримувати вільно доступні місця богослужінь або релігійних зібрань, а також місця, шановані в тій чи іншій релігії (місця

паломництва).

Богослужіння, релігійні обряди, церемонії та процесії безперешкодно проводяться в культових будівлях і на прилеглий території, у місцях паломництва, установах релігійних організацій, на кладовищах, в місцях окремих поховань і крематоріях, квартирах і будинках громадян, а також в установах, організаціях і на підприємствах за ініціативою їх трудових колективів і згодою адміністрації.

Командування військових частин надає можливість військовослужбовцям брати участь у богослужіннях і виконанні релігійних обрядів.

Богослужіння та релігійні обряди в лікарнях, госпіталях, будинках для престарілих та осіб з інвалідністю, місцях попереднього ув'язнення і відбування покарання проводяться на прохання громадян, які перебувають в них, або за ініціативою релігійних організацій. Адміністрація зазначених установ сприяє цьому, бере участь у визначенні часу та інших умов проведення богослужіння, обряду або церемонії.

{Частина четверта статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2581-VIII від 02.10.2018}

{Положення частини п'ятої статті 21 визнано такими, що не відповідають Конституції (є неконституційними), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 6-рп/2016 від 08.09.2016} В інших випадках публічні богослужіння, релігійні обряди, церемонії та процесії проводяться щоразу з дозволу відповідної місцевої державної адміністрації, виконавчого органу сільської, селищної, міської ради. Клопотання про видачу вказаного дозволу подається не пізніше як за десять днів до призначеного строку проведення богослужіння, обряду, церемонії чи процесії, крім випадків, які не терплять зволікання.

{Частина п'ята статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законами № 3795-12 від 23.12.93, № 5461-VI від 16.10.2012}

Стаття 22. Література і предмети релігійного призначення

Громадяни та релігійні організації мають право на придбання, володіння і використання релігійної літератури мовою на свій вибір, а також інших предметів й матеріалів релігійного призначення.

Релігійні організації мають право виготовляти, експортувати, імпортувати і розповсюджувати предмети релігійного призначення, релігійну літературу та інші інформаційні матеріали релігійного змісту.

Релігійні організації користуються виключним правом заснування підприємств для випуску богослужбової літератури і виробництва предметів культового призначення.

Стаття 23. Добродійна і культурно-освітня діяльність релігійних організацій

При релігійних організаціях можуть утворюватися товариства, братства, асоціації, інші об'єднання громадян для здійснення добродійництва, вивчення та розповсюдження

релігійної літератури та іншої культурно-освітньої діяльності. Вони можуть мати свої статuti, що реєструються в порядку, встановленому для громадських об'єднань.

Релігійні організації мають право здійснювати добродійну діяльність і милосердя як самостійно, так і через громадські фонди. Суми витрат на цю мету оподаткуванню не підлягають.

Стаття 24. Міжнародні зв'язки та контакти релігійних організацій і віруючих

Релігійні організації і віруючі, одноосібно або разом з іншими, мають право встановлювати і підтримувати міжнародні зв'язки та прямі особисті контакти, включаючи виїзд за кордон для паломництва, участі в зборах та релігійних заходах.

Учасники цих контактів і заходів можуть в порядку, встановленому чинним законодавством, придбавати, одержувати і везти з собою релігійну літературу та інші інформаційні матеріали релігійного змісту.

Релігійні організації можуть направляти громадян за кордон для навчання в духовних навчальних закладах і приймати з цією метою іноземних громадян.

Священнослужителі, релігійні проповідники, наставники, інші представники зарубіжних організацій, які є іноземними громадянами і тимчасово перебувають в Україні, можуть займатися проповіданням релігійних віровчень, виконанням релігійних обрядів чи іншою канонічною діяльністю лише в тих релігійних організаціях, за запрошенням яких вони прибули, і за офіційним погодженням з державним органом, який здійснив реєстрацію статуту (положення) відповідної релігійної організації.

{Статтю 24 доповнено частиною четвертою згідно із Законом № 3795-12 від 23.12.93}

Розділ V

ТРУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ТА НА ЇХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Стаття 25. Трудові правовідносини у релігійних організаціях

Релігійна організація має право приймати на роботу громадян.

Умови праці встановлюються за угодою між релігійною організацією та працівником і визначаються трудовим договором, який укладається у письмовій формі.

Релігійна організація зобов'язана в установленому порядку зареєструвати трудовий договір.

У такому ж порядку реєструються документи, що визначають умови оплати праці священнослужителів, церковнослужителів і осіб, які працюють у релігійній організації на виборних посадах.

Громадяни, які працюють у релігійній організації за трудовим договором, можуть бути членами профспілки.

Стаття 26. Трудові права громадян, які працюють у релігійних організаціях та створених ними підприємствах і закладах

На громадян, які працюють у релігійних організаціях та створених ними підприємствах, добродійних закладах на умовах трудового договору, поширюється дія законодавства про працю, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, оподаткування.

{Стаття 26 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3795-12 від 23.12.93, в редакції Закону № 429-IV від 16.01.2003}

{Статтю 27 виключено на підставі Закону № 429-IV від 16.01.2003}

Стаття 28. Право на соціальний захист громадян, які працюють у релігійних організаціях та створених ними підприємствах і закладах

Громадяни, які працюють у релігійних організаціях, створених ними підприємствах, закладах на умовах трудового договору, а також священнослужителі, церковнослужителі та особи, які працюють у релігійних організаціях на виборних посадах, підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню на умовах і в порядку, встановлених законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Релігійні організації, їх підприємства та заклади, а у випадках, передбачених законом, також і працівники цих організацій, підприємств, закладів сплачують страхові внески до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонду соціального страхування України, а також збір на обов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України в порядку і розмірах, установлених законодавством.

{Частина друга статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 77-VIII від 28.12.2014}

Усім громадянам, які працюють у релігійних організаціях, їх підприємствах і закладах, державна пенсія призначається і виплачується на загальних підставах відповідно до законодавства.

{Стаття 28 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3795-12 від 23.12.93, в редакції Закону № 429-IV від 16.01.2003}

Розділ VI ДЕРЖАВНІ ОРГАНИ ТА РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Стаття 29. Державний контроль за додержанням законодавства про свободу совісті та релігійні організації

Забезпечення виконання та додержання законодавства про свободу совісті, світогляду,

м. Київ,

23 квітня 1991 року

□ 987-XII _____ Інститут релігійної свободи, м.Київ□

www.irs.in.ua